

РОЗДІЛ І.

MORPHOLOGIE: DIE WORTARTEN / МОРФОЛОГІЯ: ЧАСТИНИ МОВИ

DAS SUBSTANTIV / ІМЕННИК

Зверніть увагу!
Іменники в німецькій мові пишуться з великої літери.

Іменник — це самостійна частина мови, що відповідає на запитання **wer?** (хто?), **was?** (що?) у називному відмінку й означає предмет у широкому розумінні: істоти, неістоти, абстрактні поняття. Наприклад: *der Mensch, das Buch, die Freiheit* (людина, книжка, свобода).

У німецькій мові іменнику притаманні такі граматичні ознаки, як артикль, рід, число, відміна та відмінок.

DAS GESCHLECHT DES SUBSTANTIVS / РІД ІМЕННИКА

У німецькій мові, як і в українській, розрізняють три роди: чоловічий (Maskulinum — **m**), середній (Neutrum — **n**) і жіночий (Femininum — **f**).

Основним показником роду є артикль: чоловічий рід — **der** *Stuhl, der* *Staat* (стілець, держава);

середній рід — **das** *Land, das* *Kino* (країна, кіно);

жіночий рід — **die** *Straße, die* *Klasse* (вулиця, клас).

Крім артикля, на рід іменника може вказувати його значення, а також суфікс.

Зверніть увагу!
Рід не завжди збігається в німецькій і українській мовах.

Das Maskulinum / Чоловічий рід

До чоловічого роду належать іменники, що означають:

- а) осіб і тварин чоловічої статі: *der Mann, der Sohn, der Löwe, der Hund* (чоловік, син, лев, собака);

- б) частини світу: der Süden, der Norden, der Osten, der Westen (південь, північ, схід, захід);
- в) пори року, місяці, дні тижня: der Sommer, der Mai, der Dienstag (літо, травень, вівторок);
- г) більшість назв гір: der Harz, der Kaukasus (Гарць, Кавказ);
- д) назви вітрів: der Nord, der Südwest, der Passat, der Föhn (норд, зюйд-вест, пасат, фен); *виняток*: die Brise (бриз).

Суфікси чоловічого роду

- а) Німецькі суфікси **-er, -ler, -ner, -ling**: der Fischer, der Lehrer, der Tischler, der Afrikaner, der Feigling (рибалка, вчитель, столяр, африканець, боягуз).
- б) Запозичені суфікси **-ismus, -us, -ent, -ant, -at, -it, -et, -ot, -ier, -eur, -ar, -är, -or, -al, -ist, -loge, -graph, -soph, -nom, -krat**: der Existenzialismus, der Kasus, der Student, der Aspirant, der Kandidat, der Bandit, der Poet, der Pilot, der Offizier, der Ingenieur, der Bibliothekar, der Sekretär, der Doktor, der General, der Sozialist, der Philologe, der Biograph, der Philosoph, der Agronom, der Bürokrat (екзистенціалізм, відмінок, студент, аспірант, кандидат, бандит, поет, пілот, офіцер, інженер, бібліотекар, секретар, доктор, генерал, соціаліст, філолог, біограф, філософ, агроном, бюрократ).

Das Neutrum / Середній рід

До середнього роду належать іменники, що означають:

- а) осіб і тварин у молодому віці: das Kind, das Kalb (дитина, теля);

- б) тварин спільного роду: das Pferd (кінь);
- в) деякі географічні поняття — материки, більшість країн, міста, селища, більшість островів і півостровів (вживаються без артикля): Europa, Deutschland, Charkiw, Berlin, Sizilien (Європа, Німеччина, Харків, Берлін, Сицилія); *винятки*: die Schweiz, die Ukraine, der Iran, der Irak, die USA, die Krim u. a. (Швейцарія, Україна, Іран, Ірак, США, Крим та ін.);
- г) метали: das Eisen, das Gold, das Silber (залізо, золото, срібло).

Суфікси середнього роду

- а) Німецькі суфікси **-chen**, **-lein**, **-sal (-sel)**, **-nis**, **-tum**: das Häuschen, das Tischlein, das Schicksal, das Rätsel, das Ergebnis, das Altertum (будиночок, столик, доля, загадка, результат, середньовіччя); *винятки*: die Kenntnis, die Erlaubnis, der Reichtum, der Irrtum (знання, дозвіл, багатство, помилка).
- б) Запозичені суфікси **-(i)um**, **-al**, **-at**, **-fon (-phon)**, **-gramm**: das Museum, das Laboratorium, das Signal, das Konsulat, das Telefon (Telephon), das Monogramm (музей, лабораторія, сигнал, консульство, телефон, монограма).
- в) Суфікс **-e**, коли в іменника є префікс **ge-**: das Gebäude, das Gebirge (будівля, гори).

Das Femininum / Жіночий рід

До жіночого роду належать іменники, що означають:

- а) майже всіх осіб і тварин жіночої статі: die Frau, die Mutter, die Katze (жінка, мати, кішка); *винятки*: das Mädchen,

das Weib, das Schaf, das Huhn (дівчинка, баба, вівця, курка);

- б) назви дерев, квітів, більшості плодів і фруктів: die Birke, die Lilie, die Rose, die Kirsche, die Zitrone, die Banane (береза, лілія, троянда, вишня, лимон, банан); *винятки*: der Ahorn, der Apfel, der Pfirsich (клен, яблуко, персик);
- в) назви німецьких річок: die Elbe, die Oder, die Spree (Ельба, Одер, Шпрее); *винятки*: der Main, der Rhein, der Neckar, der Inn (Майн, Рейн, Некар, Інн).

Суфікси жіночого роду

- а) Німецькі суфікси **-in**, **-ung**, **-heit**, **-keit**, **-schaft**, **-ei**: die Lehrerin, die Übung, die Freiheit, die Einigkeit, die Freundschaft, die Malerei, а також назви країн die Slowakei, die Mongolei, die Türkei (вчителька, вправа, свобода, єдність, дружба, живопис, Словаччина, Монголія, Туреччина).
- б) Суфікси **-e**, **-t**, коли іменники утворені від дієслів: die Reise, die Sprache, die Liebe, die Fahrt (подорож, мова, кохання, поїздка).
- в) Запозичені суфікси **-ie**, **-tät**, **-tion**, **-ik**, **-ur**, **-enz**: die Melodie, die Universität, die Demonstration, die Fabrik, die Kultur, die Eminenz (мелодія, університет, демонстрація, фабрика, культура, превелебність).

Das Geschlecht der zusammengesetzten Substantive / Під складних іменників

Складні іменники складаються з двох або більше частин (слів). Останньою частиною є іменник, що означає основне поняття, він